

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nauka.com.ua](http://www.economy.nauka.com.ua) | № 12, 2020 | 24.12.2020 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.12.71](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.71)

УДК 338.001.36

Т. О. Петрушка,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-2005-5573

О. Ю. Ємельянов,
д. е. н., доцент, доцент кафедри економіки підприємства та інвестицій,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-1743-1646

О. Б. Курило,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-4265-9247

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

T. Petrushka
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Business
Economics and Investment, Lviv Polytechnic National University

O. Yemelyanov
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Business Economics and Investment, Lviv Polytechnic National University

O. Kurylo
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance,
Lviv Polytechnic National University

IMPROVEMENT OF THE EFFICIENCY OF ECONOMIC ACTIVITY AS A FACTOR IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF ENTERPRISES

Мета цього дослідження полягала в розробленні методологічних засад оцінювання впливу підвищення ефективності господарської діяльності на економічний розвиток підприємств. Обґрунтовано індикатори оцінювання рівня економічної ефективності діяльності підприємств та рівня їх економічного розвитку. Показано, що одним з можливих показників оцінювання рівня економічної ефективності господарської діяльності підприємств повинна виступати частка їх надприбутку в структурі операційних доходів. Встановлено зв'язок цього показника з мірою конкурентоспроможності продукції. Побудовано модель впливу зростання частки надприбутку в структурі операційних доходів на рівень економічного розвитку підприємств. Здійснено апробацію цієї моделі на прикладі вибірки вітчизняних промислових підприємств. Використання розроблених методологічних засад оцінювання впливу підвищення ефективності господарської діяльності на економічний розвиток

підприємств дасть змогу встановити резерви пришвидшення економічного зростання суб'єктів підприємництва.

In modern economic conditions, which due to the impact of the pandemic and other negative factors are complex and dynamic, there is an urgent need to ensure the economic growth of the domestic economy. Such growth, in turn, should take place based on the economic development of enterprises. At the same time, many domestic enterprises have recently been characterized by low rates of their economic development, and some enterprises have not had any development. In this regard, it is necessary to identify the main factors that will accelerate the pace and increase the scale of the economic development of Ukrainian enterprises. Increasing the efficiency of the economic activity, i.e. increasing the ratio between the results and the costs incurred for its implementation, can be considered one of such factors. This factor is especially important for the Ukrainian economy, as many economic entities have a low level of economic efficiency of their activities. However, the development of measures to improve the efficiency of enterprises as a factor of their economic development should be preceded by the assessment of the impact of such an increase on the economic development of economic entities. Considering this, the purpose of the study was to develop methodological frameworks for assessing the impact of improving the efficiency of economic activity on the economic development of enterprises. Indicators for assessing the level of the economic efficiency of enterprises and the level of their economic development are substantiated. It is shown that one of the possible indicators of the efficiency of the economic activity of enterprises should be the share of their excess profits in the structure of operating income. The connection of this indicator with the degree of product competitiveness is established. The model of the influence of the growth of the super-profit share in the structure of operating incomes on the level of the economic development of enterprises is constructed. This model was tested on the example of the sample of domestic industrial enterprises. Using the developed methodological bases for assessing the impact of improving the efficiency of economic activity on the economic development of enterprises will make it possible to establish reserves for accelerating the economic growth of business entities.

Ключові слова: підприємство; економічний розвиток; економічна ефективність; господарська діяльність; оцінювання; показник.

Key words: enterprise; economic development; economic efficiency; economic activity; estimation; indicator.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання, які внаслідок впливу пандемії та інших негативних факторів є складними та динамічними, постає нагальна потреба у забезпеченні економічного зростання вітчизняної економіки. Таке зростання, своєю чергою, повинно відбуватися на засадах економічного розвитку підприємств. Водночас, багато вітчизняних підприємств в останні роки характеризуються низькими темпами їх економічного розвитку, а у деяких з них він взагалі відсутній. У зв'язку з цим необхідним є виділення головних чинників, які сприятимуть пришвидшенню темпів та збільшенню масштабів економічного розвитку підприємств України. В якості одного з таких чинників може розглядатися підвищення ефективності господарської діяльності, тобто зростання співвідношення між результатами цієї діяльності та понесеними на її провадження витратами. Для української економіки виділення цього чинника є особливо важливим, оскільки у багатьох суб'єктів господарювання наявний рівень економічної ефективності їх діяльності є невисоким. Проте, розробленню заходів з підвищення ефективності діяльності підприємств як чинника їх економічного розвитку повинно передувати оцінювання впливу такого підвищення на показники економічного розвитку суб'єктів господарювання. Таке оцінювання стикається з суттєвими труднощами, зумовленими, зокрема, наявністю різних видів індикаторів вимірювання як рівня економічного розвитку, так і міри ефективності господарської діяльності, а також складними взаємозв'язками між ними. Подолання цих методологічних труднощів є запорукою визначення потенціалу економічного розвитку підприємств завдяки підвищенню економічної ефективності діяльності, яку вони провадять.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання визначення сутності економічної ефективності господарської діяльності, встановлення індикаторів її оцінювання та чинників формування розглядалися багатьма науковцями, зокрема, такими вченими, як А. Л. Висоцький, І. Ю. Спіфанова, А. В. Линенко, С. О.

Мащенко, М. М. Мітрахович, А. В. Симак, В. М. Шарманська та ін. Також значних результатів досягли дослідники, зокрема, В. Г. Герасимчук, Н. В. Захарченко, А. О. Касич, Н. Г. Міщенко, В. С. Найдюк та ін., у вирішенні питань, пов'язаних із вивченням закономірностей економічного розвитку суб'єктів господарювання. Серед іншого, науковцями встановлено види економічного розвитку підприємств, виділено головні умови його перебігу та запропоновано рекомендації стосовно формування та реалізації інвестиційно-інноваційної моделі розвитку вітчизняної економіки. Водночас, вплив ефективності господарської діяльності на економічний розвиток підприємств досліджено не достатньо повно, що зумовлює потребу у подальшому вивченні цього питання.

Мета статті полягає у розробленні методологічних засад оцінювання впливу підвищення ефективності господарської діяльності на економічний розвиток підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оцінювання економічної ефективності господарської діяльності підприємств є одним з найважливіших завдань економічного аналізу, вирішення якого має суттєве значення для виявлення резервів зростання фінансово-економічних результатів цієї діяльності. На даний час існують різні наукові підходи до визначення сутності категорії «економічна ефективність» та пропонується значна кількість різноманітних індикаторів, за допомогою яких вимірюється рівень економічної ефективності функціонування підприємств та його ресурсного забезпечення. Проте, більшість дослідників дотримується думки про те, що економічна ефективність повинна характеризуватися відносними показниками, що описують співвідношення між певними фінансово-економічними результатами господарської діяльності та понесеними на її здійснення витратами чи використаними для цього обсягами економічних ресурсів.

Загалом, оцінювання економічної ефективності господарської діяльності підприємств у цілому та ефективності використання тих чи інших видів економічних ресурсів дає змогу зіставити між собою результативність функціонування різних суб'єктів господарювання, абстрагуючись при цьому від масштабів їх діяльності та розмірів застосовуваних ними ресурсів. Також оцінювання економічної ефективності господарської діяльності та ресурсного забезпечення підприємства дозволяє проаналізувати динаміку результативності його функціонування, елімінуючи з розгляду зміну розмірів цієї діяльності та наявних у підприємства ресурсів. Тому під економічною ефективністю господарської діяльності підприємства та її ресурсного забезпечення доцільно розуміти міру результативності цієї діяльності та використання певних видів економічних ресурсів підприємства незалежно від обсягів господарської діяльності та розмірів застосовуваного з метою її провадження ресурсного забезпечення. З урахуванням цього, процес оцінювання економічної ефективності господарської діяльності підприємства або її ресурсного забезпечення потребує виконання такої послідовності дій;

1) вибір узагальнюючого показника, який би характеризував фінансово-економічні результати господарської діяльності підприємства. Одним з можливих таких індикаторів є величина операційного або чистого прибутку, проте, недолік цього показника полягає у неврахуванні ним чинника понесених інвестиційних витрат. Дійсно, можливою є ситуація, за якої два підприємства характеризуються однаковою величиною прибутку, однак, вклали різний обсяг інвестицій у придбання активів, завдяки яким цей прибуток отримується. Щоб врахувати цю обставину, доцільно перейти від показника прибутку до індикатора надприбутку. Останній являє собою різницю між прибутком підприємства та добуток його активів, які генерують цей прибуток, на норму прибутковості інвестицій, тобто на мінімально припустимий з точки зору власників підприємства рівень такої прибутковості, за якого придбання активів є доцільним;

2) встановлення показника, що враховує масштабність господарської діяльності (її ресурсного забезпечення). Таким показником повинен виступати обсяг цієї діяльності, що визначається обсягом виробництва та (або) збуту продукції підприємства у натуральних чи вартісних одиницях виміру, а для ресурсного забезпечення – натуральний чи вартісний обсяг відповідних економічних ресурсів;

3) зіставлення між собою значення узагальнюючого показника та показників масштабності господарської діяльності підприємства (її ресурсного забезпечення) за звітний проміжок часу або за низку проміжків часу.

З урахуванням викладеного вище, з метою оцінювання економічної ефективності господарської діяльності суб'єктів підприємництва пропонується використовувати показник частки надприбутку у складі їх доходів. Стосовно операційної діяльності підприємства (а у подальшому буде розглядатися лише цей вид господарської діяльності) відповідний показник визначатиметься за такою формулою:

$$E = \frac{П_n}{Д} = \frac{Д - С - А \cdot Н}{Д}, \quad (1)$$

де E – рівень економічної ефективності господарської діяльності підприємства, частки одиниці; $П_n$ – величина надприбутку підприємства за звітний період, грошових одиниць; $Д$ – величина операційного доходу підприємства за звітний період, грошових одиниць; $С$ – величина операційних витрат підприємства за звітний період, грошових одиниць; $А$ – середня величина активів підприємства, які беруть пряму або опосередковану участь у його операційній діяльності, за звітний період, грошових одиниць; $Н$ – норма прибутковості інвестицій, частки одиниці.

Необхідно відмітити той факт, що показник (1) загалом не суперечить традиційному підходу до визначення сутності економічної ефективності як співвідношення між результатами та витратами. Дійсно, цей показник можна подати і таким чином:

$$E = \frac{D - C - A \cdot H}{D} = 1 - \frac{C + A \cdot H}{D} = 1 - \frac{1}{E_n}, \quad (2)$$

де E_n – показник ефективності операційної діяльності підприємства, який обчислюється як співвідношення між операційним доходом та приведеними витратами на здійснення підприємством своєї операційної діяльності (сумою операційних витрат та добутку величини активів на норму прибутковості інвестицій), частки одиниці.

Отже, між показником (1) та показником E_n існує однозначний функціональний зв'язок.

Також слід відзначити, що показник (1) безпосередньо визначає рівень конкурентоспроможності продукції певного підприємства на ринку її збуту. Дійсно, якщо існує декілька підприємств, які виготовляють однакову продукцію, то частка ринку її збуту, на яку може претендувати певне підприємство, в умовах мікроекономічної рівноваги безпосередньо визначається наявною часткою надприбутку від виробництва та збуту продукції цього підприємства у величині операційного доходу від її реалізації.

Зрештою, показник (1) може бути використано як інструмент для встановлення впливу ефективності господарської діяльності підприємств на рівень їх економічного розвитку. Це зумовлено тим, що показник надприбутку, який фігурує у формулі (1), може розглядатися як індикатор економічного розвитку суб'єктів господарювання. Однак, слід враховувати той факт, що зростання величини надприбутку підприємств не завжди свідчить про те, що відбувається їх економічний розвиток, оскільки, таке зростання може бути викликано зовнішніми відносно підприємств чинниками (зокрема, збільшенням попиту на їх продукцію та зниженням цін на ресурси, які використовуються підприємствами при провадженні ними своєї операційної діяльності). З урахуванням цих міркувань мірою економічного розвитку підприємства у звітному періоді часу порівняно із базовим доцільно обрати величину приросту його надприбутку завдяки внутрішнім змінам, які сталися на підприємстві та зумовили зростання величини його економічного потенціалу.

Відзначимо, що величину надприбутку підприємства можна представити як добуток його операційного доходу на рівень економічної ефективності операційної діяльності, який вимірюється показником (1). Відповідно, приріст надприбутку підприємства у звітному періоді порівняно із базовим періодом можна подати таким чином:

$$\Delta\Pi_n = (D_1 - D_0) \cdot E_0 + (E_1 - E_0) \cdot D_0 + (D_1 - D_0) \cdot (E_1 - E_0), \quad (3)$$

де $\Delta\Pi_n$ – приріст надприбутку підприємства у звітному періоді порівняно із базовим періодом, грошових одиниць; D_1, D_0 – величина операційного доходу підприємства відповідно у звітному та базовому періодах, грошових одиниць; E_1, E_0 – рівень ефективності операційної діяльності підприємства, що обчислюється за формулою (1), відповідно у звітному та базовому періодах, частки одиниці.

Отже, у формулі (3) загальна величина приросту надприбутку підприємства у звітному періоді порівняно із базовим періодом розкладається на три частини, а саме – на: приріст надприбутку, зумовлений збільшенням операційного доходу підприємства; приріст надприбутку, зумовлений зростанням рівня економічної ефективності операційної діяльності підприємства, та приріст надприбутку, зумовлений спільною дією обох перелічених чинників.

Як вже зазначалося вище, не увесь приріст надприбутку підприємства може бути зумовленим саме його економічним розвитком. У зв'язку з цим, введемо у розгляд такі два показники:

$$D_2 = D_0 + \Delta D_1 + \Delta D_2; \quad (4)$$

$$E_2 = E_0 + \Delta E, \quad (5)$$

де D_2 – величина операційного доходу, яку підприємство отримувало би у звітному періоді, якщо б зростання доходу було б викликано виключно економічним розвитком суб'єкта господарювання, грошових одиниць; ΔD_1 – приріст операційного доходу підприємства у звітному періоді порівняно із базовим, зумовлений збільшенням величини виробничо-збутового потенціалу суб'єкта господарювання, грошових одиниць; ΔD_2 – приріст операційного доходу підприємства у звітному періоді порівняно із базовим у межах невикористаної частини виробничої потужності суб'єкта господарювання у базовому періоді внаслідок підвищення рівня ефективності його операційної діяльності (тобто завдяки описаному вище взаємозв'язку між конкурентоспроможністю продукції та ефективністю операційної діяльності підприємства, рівень якої обчислюється за формулою (1)), грошових одиниць; E_2 – рівень ефективності операційної діяльності підприємства, що обчислюється за допомогою виразу (1), який би підприємство досягло за умови, що

збільшення цього рівня викликано виключно економічним розвитком суб'єкта господарювання, частки одиниці; ΔE – приріст рівня ефективності операційної діяльності підприємства, що обчислюється за допомогою виразу (1), у звітному періоді порівняно із базовим періодом за рахунок покращення якості економічних ресурсів суб'єкта господарювання, удосконалення їх використання та інших причин, що являють собою прояв економічного розвитку підприємства, частки одиниці.

За аналогією з виразом (3), можливо побудувати модель оцінювання впливу окремих чинників на приріст величини надприбутку підприємства у звітному періоді порівняно із базовим, зумовлений економічним розвитком суб'єкта господарювання. При цьому частина цього приросту, обумовлена збільшенням операційного доходу підприємства у звітному періоді порівняно із базовим завдяки зростанню величини виробничо-збутового потенціалу суб'єкта господарювання, визначатиметься як добуток ΔD_1 на E_0 . Стосовно приросту надприбутку, обумовленого підвищенням ефективності операційної діяльності підприємства внаслідок його економічного розвитку, то цей приріст визначатиметься за такою формулою:

$$\Delta\Pi_H = D_0 \cdot \Delta E + \Delta D_2 \cdot E_0 + \Delta D_2 \cdot \Delta E, \quad (6)$$

$\Delta\Pi_H$ – приріст надприбутку підприємства у звітному періоді порівняно із базовим, зумовлений зростанням рівня ефективності операційної діяльності суб'єкта господарювання, яке, своєю чергою, виступає проявом економічного розвитку цього підприємства, грошових одиниць.

За таких умов вплив підвищення економічної ефективності операційної діяльності підприємства на його економічний розвиток можна оцінити за допомогою такого показника:

$$\alpha = \frac{\Delta\Pi_H}{\Delta D_1 \cdot E_0 + \Delta\Pi_H} = \frac{D_0 \cdot \Delta E + \Delta D_2 \cdot E_0 + \Delta D_2 \cdot \Delta E}{\Delta D_1 \cdot E_0 + D_0 \cdot \Delta E + \Delta D_2 \cdot E_0 + \Delta D_2 \cdot \Delta E}, \quad (7)$$

де α – показник оцінювання впливу підвищення економічної ефективності операційної діяльності підприємства у звітному періоді порівняно із базовим на його економічний розвиток, частки одиниці.

Таким чином, показник α являє собою відношення приросту надприбутку підприємства у звітному періоді порівняно із базовим, зумовленого зростанням рівня ефективності операційної діяльності суб'єкта господарювання внаслідок його економічного розвитку, до суми цього приросту та приросту надприбутку, обумовленого збільшенням операційного доходу підприємства у звітному періоді порівняно із базовим завдяки зростанню величини виробничо-збутового потенціалу суб'єкта господарювання. При цьому за умови, що чисельник формули (7) має додатне значення, залежно від числових значень показника α можливі такі висновки про вплив чинників на економічний розвиток підприємства:

- якщо α менше або дорівнює нулю – підвищення економічної ефективності операційної діяльності підприємства у звітному періоді порівняно із базовим внаслідок його економічного розвитку не відбувалося;
- якщо $\alpha \in$ додатним, але меншим за 0,5 – підвищення економічної ефективності операційної діяльності підприємства у звітному періоді порівняно із базовим внаслідок його економічного розвитку відбувалося, однак, головною причиною економічного розвитку було збільшення обсягів операційної діяльності підприємства завдяки зростанню величини виробничо-збутового потенціалу суб'єкта господарювання;
- якщо α дорівнює 0,5 – обидва розглянуті чинники (ефективність та масштаб операційної діяльності) мали однаковий вплив на економічний розвиток підприємства;
- якщо $\alpha \in$ більшим за 0,5, однак, не перевищує одиницю – економічний розвиток підприємства відбувся переважно завдяки підвищенню рівня економічної ефективності його операційної діяльності;
- якщо α дорівнює одиниці або перевищує її – економічний розвиток на підприємстві відбувся виключно за рахунок підвищення економічної ефективності його операційної діяльності.

З метою апробації розроблених методологічних засад оцінювання впливу підвищення ефективності діяльності на економічний розвиток підприємств було відібрано та проаналізовано діяльність 85 підприємств західного регіону України, які належать до трьох видів економічної діяльності. Результати оцінювання впливу зростання рівня економічної ефективності операційної діяльності на економічний розвиток досліджуваних підприємств наведено у табл. 1.

Таблиця 1.

Результати оцінювання впливу зростання рівня економічної ефективності операційної діяльності на економічний розвиток досліджуваних підприємств за 2016–2019 рр.

Назви показників	Значення показників за видами економічної діяльності		
	Виробництво харчових продуктів	Оброблення деревини та виготовлення виробів з неї	Виробництво машин та устаткування
1. Загальна кількість підприємств, які досліджувалися	37	22	26
2. Загальна кількість підприємств, у яких відбулося зростання надприбутку у 2019 році порівняно із 2016 роком	24	15	21
3. Кількість підприємств, у яких зростання надприбутку у 2019 році порівняно із 2016 роком відбулося завдяки їх економічному розвитку	10	7	20
4. Середнє значення показника оцінювання впливу підвищення економічної ефективності операційної діяльності підприємств у звітному періоді порівняно із базовим на їх економічний розвиток, частки одиниці	0,783	0,848	0,913
5. Кількість підприємств, у яких значення показника оцінювання впливу підвищення економічної ефективності операційної діяльності у звітному періоді порівняно із базовим на економічний розвиток:			
– є меншим або дорівнює нулю	0	0	0
– є додатним, але меншим за 0,5	2	1	2
– є більшим за 0,5, однак, не перевищує одиницю	7	5	14
– дорівнює одиниці або перевищує її	1	1	4

Джерело: розраховано авторами на основі даних про діяльність досліджуваних підприємств за період 2016–2019 рр.

Як випливає з даних, представлених у табл. 1, рівень впливу підвищення економічної ефективності операційної діяльності досліджуваних підприємств, у яких відбувався економічний розвиток, у звітному періоді (2019 році) порівняно із базовим періодом (2016 роком) на їх економічний розвиток є досить високим і коливається від 0,783 для підприємств, які виробляють харчові продукти, до 0,913 – для машинобудівних підприємств. При цьому у більшості досліджуваних підприємств значення показника оцінювання впливу підвищення економічної ефективності операційної діяльності на їх економічний розвиток знаходилося у межах від 0,5 до одиниці.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Під економічною ефективністю господарської діяльності підприємства та її ресурсного забезпечення доцільно розуміти міру результативності цієї діяльності та використання певних видів економічних ресурсів підприємства незалежно від обсягів господарської діяльності та розмірів застосовуваного з метою її провадження ресурсного забезпечення. З метою оцінювання економічної ефективності господарської діяльності суб'єктів підприємництва пропонується використовувати показник частки надприбутку у складі їх доходів. При цьому мірою економічного розвитку підприємства доцільно обрати величину приросту його надприбутку завдяки внутрішнім змінам, які сталися на підприємстві та зумовили зростання величини його економічного потенціалу. Стосовно впливу підвищення економічної ефективності операційної діяльності підприємства на його економічний розвиток, то такий вплив можна оцінити за допомогою показника відношення приросту надприбутку підприємства у звітному періоді порівняно із базовим, зумовленого зростанням рівня ефективності операційної діяльності суб'єкта господарювання внаслідок його економічного розвитку, до суми цього приросту та приросту надприбутку, обумовленого збільшенням операційного доходу підприємства у звітному періоді порівняно із базовим завдяки зростанню величини виробничо-збутового потенціалу суб'єкта господарювання. Використання розроблених методологічних засад оцінювання впливу підвищення ефективності господарської діяльності на економічний розвиток підприємств дасть змогу встановити резерви пришвидшення економічного зростання суб'єктів підприємництва. Подальші дослідження потребують визначення способів урахування чинника ризику при оцінюванні ефективності господарської діяльності підприємств.

Список літератури.

1. Герасимчук В. Г., Довгань Л. Є., Давиденко В. Р. Інноваційно-інвестиційний розвиток промисловості України: проблеми і перспективи. Інвестиції: практика та досвід. 2006. № 12. С. 14–17.

2. Захарченко Н. В. Оцінка рівня високотехнологічного розвитку виробничого підприємства. *Економічний вісник університету*. 2005. Вип. 26.1. С. 73–80.
3. Касич А. О. Модернізація як стратегічне завдання розвитку промисловості України. *Бізнес Інформ*. 2016. № 7. С. 67–72.
4. Єпіфанова І. Ю., Гуменюк В. С. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності. *Економіка і суспільство*. 2016. № 3. С. 189–192.
5. Линенко А. В., Шевченко О. Л. Сутність й аналіз трудового потенціалу підприємства за показниками ефективності його використання. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2008. № 4. С. 111–116.
6. Машенко С. О. Методи оцінки енергоефективності як основного аспекту енергозбереження в економіці. *Економічний простір*. 2014. № 88. С. 257 – 266.
7. Мітрахович М. М., Герасимчук І. С. Методика розрахунку основних показників енергоефективності підприємства. *Наукові технології*. 2009. № 3. С. 93–95.
8. Міценко Н. Г., Міщук А. І. Розвиток підприємства на основі інформаційного та інноваційного потенціалу. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2016. № 4(236). С. 191–204.
9. Найдюк В. С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 4. С. 251–263.
10. Шарманська В. М., Вітюк В. В. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами та ефективності їх використання. *Молодий вчений*. 2018. № 1(53). С. 550–552.
11. Emelyanov A., Kurylo O., Vysotskij A. Structuring expenses of industrial enterprises in the evaluation process of its production and sales potential. *Ekontechmod. An international quarterly journal*. 2013. № 4. P. 11–17.
12. Yemelyanov O., Petrushka T., Symak A., Trevoho O., Turylo A., Kurylo O., Danchak L., Symak D., Lesyk L. Microcredits for Sustainable Development of Small Ukrainian Enterprises: Efficiency, Accessibility, and Government Contribution [Online]. *Sustainability*. 2020. Vol. 12 (15). Available at: <https://doi.org/10.3390/su12156184> (Accessed 29 Sept 2020).

References.

1. Herasymchuk, V. H., Dovhan', L. Ye. and Davydenko, V. R. (2006), "Innovation and investment development of Ukrainian industry: problems and prospects", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 12, pp. 14–17.
2. Zakharchenko, N. V. (2005), "Assessment of the level of high-tech development of a manufacturing enterprise", *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, Vol. 26.1, pp. 73–80.
3. Kasych, A. O. (2016), "Modernization as a strategic task of industrial development of Ukraine", *Biznes Inform*, vol. 7, pp. 67–72.
4. Yepifanova, I. Yu. and Humeniuk, V. S. (2016), "Profitability of the enterprise: modern approaches to defining the essence", *Economy and society*, vol. 3, pp. 189–192.
5. Lynenko, A. V. and Shevchenko, O. L. (2008), "The essence and analysis of the labor potential of the enterprise in terms of efficiency of its use", *State and regions. Series: Economics and Entrepreneurship*, vol. 4, pp. 111–116.
6. Maschenko, S. O. (2014), "Methods for assessing energy efficiency as a key aspect of energy saving in the economy", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 88, pp. 257 – 266.
7. Mitrakhovych, M. M. and Herasymchuk, I. S. (2009), "Methods of calculating the main indicators of energy efficiency of the enterprise", *Naukovi tekhnolohii*, vol. 3, pp. 93–95.
8. Mischenko, N. H. and Mischuk, A. I. (2016), "Enterprise development based on information and innovation potential", *Naukovyj visnyk Odes'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu*, vol. 4(236), pp 191–204.
9. Najdiuk, V. S. (2013), "The essence and prerequisites for innovative development of enterprises", *Marketynh i menedzhment innovatsij*, vol. 4, pp. 251–263.
10. Sharmans'ka, V. M. and Vitiuk, V. V. (2018), "Analysis of the company's fixed assets and the effectiveness of their use", *Young scientist*, vol. 1(53), pp. 550–552.
11. Emelyanov, A., Kurylo, O. and Vysotskij, A. (2013), "Structuring expenses of industrial enterprises in the evaluation process of its production and sales potential", *Ekontechmod, An international quarterly journal*, vol. 4, pp. 11–17.
12. Yemelyanov, O., Petrushka, T., Symak, A., Trevoho, O., Turylo, A., Kurylo, O., Danchak, L., Symak, D. and Lesyk, L. (2020), "Microcredits for Sustainable Development of Small Ukrainian Enterprises: Efficiency, Accessibility, and Government Contribution", [Online], *Sustainability*, vol. 12 (15), available at: <https://doi.org/10.3390/su12156184> (Accessed 29 Sept 2020).

Стаття надійшла до редакції 19.11.2020 р.